

HØRINGSUTTALELSE PÅ REVISJONSDOKUMENT FOR REGULERINGENE I ØVRE NAMSEN – FRA LIERNE OG RØYRVIK KOMMUNER

Vedtatt av Lierne kommunestyre i sak 11/2019, 26.02.2019

Vedtatt av Røyrvik kommunestyre i sak 09/2019, 28.02.2019

Innhold

Vurdering:	2
1. Innledning	2
2. Overordnet om revisjonsdokumentet	3
2.1 Innledning	3
2.2 Namsenvassdraget er et nasjonalt laksevassdrag	4
2.3 Namsenvassdraget er høyt prioritert i nasjonal gjennomgang av revisjoner	5
2.4 Noen rettslige utgangspunkt for å vurdere endrede vilkår i konsesjonene	5
3. Kommentarer til revisjonsdokumentet	8
3.1 Til Sammendraget	8
3.2 Til kap. 1 – 6 Innledning, orienteringer, oversikter og hydrologiske forhold	9
3.3 Til kap. 7 Beskrivelse av manøvreringsreglement og manøvreringspraksis	10
3.4 Til kap. 8 Oversikt over utredninger, skjønn og avbøtende tiltak	14
3.5 Til kap. 9 Erfarte skader og ulemper	15
3.6 Til kap. 10 Status i forhold til vannforskriften	18
3.7 Til kap. 11 Vurdering av eksisterende vilkår og innkomne krav	18
3.8 Til kap. 12 Forslag til endringer i vilkårene, aktuelle avbøtende tiltak	22
3.9 Til kap. 13 Opprusting- og utvidelsesprosjekter	23
4. Krav til standardvilkårene	24
Konklusjon:	28
Vedlegg:	29

Vurdering:

1. Innledning

Kommunene Grong, Lierne og Røyrvik stilte i brev 17.06.2013 krav om revisjon av konsesjonsvilkårene for Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) sin virksomhet i Namsenvassdraget. Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) vedtok 27.04.2018 å åpne revisjon av vilkårene for følgende konsesjoner:

- Regulering av Tunnsjø – kgl.res. 29.10.1942, stadfestet 24.01.1947
- Regulering av Namsvatna – kgl.res 25.06.1948
- Overføring av avløpet fra Namsvanta gjennom Vekteren til Limingen og videre til Tunnsjø, og til å regulere Vekteren og å foreta en ytterligere regulering av Limingen – kgl.res. 10.07.1959
- Tilleggsregulering av Vekteren – kgl.res. 21.12.1962

NTE har utarbeidet et revisjonsdokument som nå har vært på høring. NTE har i revisjonsdokumentet vurdert kommunenes krav.

Røyrvik og Lierne kommuner, som er magasinkommuner, vil med dette høringsnotatet understreke at det sentrale for kommunene i revisjonssaken er å få fastsatt nye vilkår i manøvreringsreglementet som bedrer situasjonen for laksebestanden i Namsenvassdraget. Kommunene er derfor særlig opptatt av å sikre tilstrekkelig minstevannføring og nødvendige tiltak mot effektkjøring.

Det er samtidig viktig å få belyst hvordan reguleringen av Namsenvassdraget påvirker allmenne interesser langs vassdraget mer generelt. Kommunene viser til at det så tidlig som i 1999 ble fremmet krav om revisjon av de samme konsesjonene på vegne av allmenne interesser. Kravet ble da avvist på bakgrunn av at bare to av de aktuelle konsesjonene var eldre enn 50 år. Kommunene vil derfor understreke at denne revisjonssaken er av meget stor betydning for innbyggerne i Røyrvik og Lierne kommuner, og at det er helt sentralt å få sikret miljøverdiene i vassdraget for kommende generasjoner.

Etter at revisjonsdokumentet ble lagt ut på høring, har kommunene gjennomført et folkemøte om revisjonssaken den 17.01.2019. Kommunenes høringsuttalelse er i tillegg basert på mottatte innspill fra allmenne interesser i vassdraget, samt kommunenes egne interesser, jf. revisjonskrav i brev 17.06.2013. Det er forventet at representanter for allmenne interesser i vassdraget også vil inngi egne uttalelser. I tillegg vil Grong kommune inngi en egen høringsuttalelse.

Røyrvik og Lierne kommuner finner grunn til å påpeke at kommunene verken har egen kompetanse på hydrologi eller fiskefaglig kompetanse. Kommunene sitter bare på faktiske opplysninger om hvordan dagens manøvrering virker og har endret seg over tid. Kommunene har forgjeves bedt NTE bidra til engasjement av hydrologisk sakkyndig slik at vurderinger av behov for endringer i vannføringen kan foretas på et tilfredsstillende faglig grunnlag. Ettersom NTEs forståelse av de faktiske forholdene på flere punkter har vært divergerende fra kommunenes, har kommunene funnet det nødvendig å innhente sakkyndig bistand for å få en uavhengig vurdering av de miljømessige utfordringene med reguleringen som knytter seg til vannføring og magasinifylling. På grunn av revisjonssakens omfang, samt den korte tiden som har vært til rådighet frem til høringsfristen, har oppdraget måttet begrense seg til i første

omgang å identifisere utredningsbehov og mulige miljøforbedrende tiltak i vassdraget. Det vises til vedlagte rapport fra SINTEF datert 07.02.2019 (vedlegg 1).

Kommunen anmoder NVE på det sterkeste om å pålegge regulanten å gjennomføre de utredninger som er anbefalt i rapporten.

Røyrvik og Lierne kommuner vil nedenfor innledningsvis i punkt 2 kommentere vassdragets status som nasjonalt laksevassdrag, prioriteringen i nasjonal gjennomgang og noen rettslige utgangspunkt for revisjonsaken. Deretter vil kommunene fortløpende kommentere punktene i revisjonsdokumentet (punkt 3). En oppsummering av kommunenes krav er tatt inn avslutningsvis på side 25.

Det ligger mye bakgrunnsinformasjon både i kravene fra kommunene og i revisjonsdokumentet, og for å unngå for mye gjentakelser vil det under hvert punkt generelt vises til det som er sagt om kravet i brev 17.06.2013. Det vises også til saksfremlegget fra Røyrvik og Lierne kommunestyre 26.02.2019, som vedlegges som en del av høringsuttalelsen.

2. Overordnet om revisjonsdokumentet

2.1 Innledning

Røyrvik og Lierne kommuner er tilfreds med at revisjonsdokumentet endelig foreligger.

Kommunens overordnede syn på dokumentet er imidlertid at det i begrenset grad svarer på de kravene som er stilt fra allmenne interesser. Dessverre gir dette et dårligere utgangspunkt for en videre prosess enn dersom revisjonsdokumentet hadde vært mer gjennomarbeidet. Med unntak for Tunnsjøelva, berører for eksempel revisjonsdokumentet bare i begrenset grad arbeidet med vannforvaltningsplaner, noe som er påkrevd etter OEDs retningslinjer punkt 6.2:

«Den lokale tiltaksanalysen vil være mer detaljert enn den oppsummerende, regionale planen. Ulike løsninger og forslag til optimale kombinasjoner av avbøtende tiltak og forslag til miljømål legges fram her. Tiltakene skal vurderes etter kostnadseffektivitet. Den lokale analysen vil kunne gi viktige innspill til revisjonen om hva som er de lokale problemene og de lokale ønskene for vassdraget.»

Det er avgjørende å innføre miljøvilkår som nye krav til minstevannføring og tiltak mot effektkjøring for å nå fremtidige miljømål i Namsenvassdraget. I henhold til ny vannforvaltning er det også nødvendig å se vassdragets samlede belastninger i sammenheng, hvilket også må innebære en koordinering av miljøforbedringer i gamle konsesjoner og tillatelse til nye vannkrafttiltak.

Det fremgår av NVEs vedtak om å åpne revisjon at:

«Ved utarbeidelse av revisjonsdokumentet skal konsesjonær legge vekt på de forholdene som fremgår av kravdokumentene.»

Flere krav som er fremmet av allmenne interesser er ikke i tilstrekkelig grad behandlet i revisjonsdokumentet, eller ikke behandlet i det hele tatt. Herunder for eksempel krav av hensyn til anadrom laksebestand, utbedring av erosjonsskader, krav om minstevannføring eller innføring av magasinrestriksjoner. Dette svekker ytterligere utgangspunktet for en god revisjonsprosess. Kommunene finner det kritikkverdig og i strid med departementets retningslinjer for revisjonsprosesser når NTE om muligheten for miljøforbedringer i

Tunnsjøelva uttaler på side 3: *«NTE vil imidlertid avvete høringen av revisjonsdokumentet før det tas stilling til minstevannføring i Tunnsjøelva.»*

Det er nettopp i revisjonsdokumentet at NTE skal ta stilling til dette spørsmålet, og ikke senere.

Regulanten har i svært liten grad funnet grunnlag for å foreta utredninger. Dette samsvarer ikke med lokalbefolkningens opplevelser av reguleringen. I kapittel 12 har regulanten vist til at nåværende *«regime har vært praktisert i over 50 år, og at forholdene langs elva har tilpasset seg i betydelig grad»*. Til dette uttales det i rapporten fra SINTEF på side 4:

«Denne betraktningen savner dokumentasjon og virker ikke fundamentert på eksisterende kunnskap om miljøforhold i vassdrag.»

Videre påpeker SINTEF at regulanten generelt har:

«valgt å argumentere for en minimumsløsning, ved at det ikke er foreslått økning i noen minstevannføringer i vassdraget, og heller ikke foreslått nye elvestrekninger med økt slipp av vann. Dette er et kjernepunkt, fordi reguleringshøyder (HRV og LRV) heller ikke er en del av revisjonen. Faglig sett er dette problematisk at dagens minstevannføringer foreslås uendret, fordi det er kjent at den regulerte vannføringen i Namsenvassdraget kan gi negative miljøkonsekvenser under gitte forhold, og at dette kan avbøtes med slipp av vann basert på helhetlige analyser med oppdatert kunnskap (se for eksempel Forseth og Harby 2013). Slike analyser er gjort i en rekke regulerte, norske vassdrag de siste tiårene. Vi kan ikke se at det er gjort forsøk på å gjøre slike analyser.»

Kommunenes syn er at NTE skulle ha foretatt nærmere hydrologiske utredninger, og jobbet ytterligere for en samordning av revisjonssaken i Namsenvassdraget med saken om ny svensk konsesjon på Limingen slik kommunene har bedt om. Da kunne revisjonsdokumentet også blitt et svar på mange av de kravene som er stilt av allmenne interesser.

Kommunen legger til grunn at det vil skje en samordning i den videre prosessen. Kommunene forutsetter også at NTE i den videre prosessen vil samordne sine undersøkelser og kommentarer med de krav som er fremmet, herunder foretar de utredninger som er påkrevd, jf. vedlagte rapport fra SINTEF.

2.2 Namsenvassdraget er et nasjonalt laksevassdrag

Namsenvassdraget er et nasjonalt laksevassdrag (St.prp. nr. 32 (2006–2007)), og er med dette gitt en særskilt beskyttelse. Stortinget har uttalt at revisjon av konsesjonsvilkår vil være en stor mulighet til å styrke villaksen i de nasjonale laksevassdragene, og i Innst. S. nr. 183 – 2006-2007 om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder står det på side 5:

«Status som nasjonalt laksevassdrag innebærer at det skal legges særlig vekt på villaksen ved revisjon og fornyelser av vassdragskonsesjoner. I tillegg skal disse områdene prioriteres i forbindelse med restaurering av leveområder. Dette kan ifølge departementet få noen konsekvenser for eksisterende vannkraftproduksjon, som må klargjøres og avveies i hvert enkelt tilfelle.»

På side 13 uttaler Stortingets energi- og miljøkomite videre:

«Komiteen mener at de tiltak som er nedfelt i konsesjonsavtalene har i de fleste tilfeller virket godt for villaksen, men i noen av de eldste konsesjonene kan man finne kritisk lave vannføringer og for store flomvannføringer, noe som er fysiske begrensninger for lakseproduksjon i vassdragene.

Komiteen mener vannføringene kan jevnes ut og kan medvirke til at regulerte vassdrag kan være meget gode laksevassdrag. Komiteen ser derfor fram til de revisjons- og fornyingssaker som skal skje fram til 2022. Her vil det være viktig at det legges stor vekt på hensynet til villaksen, slik at også de regulerte vassdragene kan øke sin utbredelse av villaks.

Komiteen er kjent med at revisjons- og fornyingssaker kan medføre noe redusert kraftproduksjon, men forventer at ny teknologi tas i bruk slik at reduksjonene ikke blir vesentlige mindre i forhold til dagens produksjon.

Komiteen er kjent med at temperaturforholdene i vassdragene betyr mye for både vekst, utvikling, vandring og overlevelse hos fisk, også for villaksen. Under komiteens høringer om denne saken 22. februar 2007 kom det fram at tapping fra ulike nivå fra magasiner og omløpsventiler er et tiltak som har stor betydning for villaksen. Komiteen mener det er viktig at dette blir tatt hensyn til ved revisjon av konsesjonsvilkårene.»

Kommunenes mest sentrale krav i denne revisjonssaken er følgelig i samsvar med de tiltak lovgiver peker på som viktige i nasjonale laksevassdrag.

2.3 Namsenvassdraget er høyt prioritert i nasjonal gjennomgang av revisjoner

Det vises til Nasjonal gjennomgang av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022, utarbeidet av NVE og Miljødirektoratet i oktober 2013 (Rapport nr. 49/2013). På side 221 fremgår det at Øvre Namsen er vassdraget prioritert i kategori 1.1 høy prioritet, hvorav aktuelle tiltak som er nevnt er i tråd med kommunenes revisjonskrav. Det er blant annet lagt inn minstevannføring, driftsvannføring og andre tiltak som aktuelle tiltak. I rapporten er det anslått at krafttapet ved de foreslåtte tiltakene videre anslått å være begrenset, mindre enn 5 GWh/år (5 % av samlet produksjon).

Nasjonal gjennomgang er direktoratenes felles anbefaling til hvilke vassdrag som bør prioriteres for miljøtiltak ved revisjon, og hvor vassdrag prioritert som 1.1 tilsier stort potensial for miljøforbedring med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst.

Kommunene legger derfor til grunn at kravene fra kommunene følges opp av NVE, da Namsen er et høyt prioritert vassdrag.

2.4 Noen rettslige utgangspunkt for å vurdere endrede vilkår i konsesjonene

Revisjon eller modernisering av konsesjonsvilkår i eldre vassdragsreguleringskonsesjoner er et viktig miljørettslig verktøy som har som siktemål å tilpasse driften av større vannkraftanlegg til dagens miljøstandarder. De viktigste kildene til beskrivelse av revisjonsordningen er Ot.prp. nr. 50 (1991-92), OEDs Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår av mai 2012 og foreliggende forvaltningspraksis. I tillegg vil vassdragslovgivningen, naturmangfoldloven, vannforskriften og plan- og bygningslovens arealbestemmelser gi føringer for saksbehandlingen i en revisjonssak. Endelig har Stortingets energi- og miljøkomite ved flere anledninger avgitt merknader om revisjonsregelverket.

Utredningsbehovet i en revisjonssak vil variere fra sak til sak. Det fremgår av forarbeidene til revisjonsbestemmelsen at utredningskravene ikke er på samme nivå som i nye utbyggingssaker. Avveiningen mellom mulighetene for miljøforbedringer og eventuelle ulemper for samfunnet i form av tapt kraftproduksjon mv. må imidlertid bygge på tilfredsstillende faglig kunnskap. Basert på konkrete vurderinger i den aktuelle revisjonssaken vil det kunne være behov for innhenting av ny kunnskap, særlig om spørsmål knyttet til vannføringen.

Forskrift om konsekvensutredninger av 21. juni 2017 inneholder bestemmelser om hvilke planer og tiltak som krever konsekvensutredninger. Det fremgår av forskriften § 7 at blant annet enkelte energianlegg alltid skal konsekvensutredes, herunder «a) tiltak i vedlegg II som behandles etter energi-, vannressurs- eller vassdragsreguleringsloven.». I Vedlegg II pkt. 3 bokstav h) er nevnt «Anlegg for produksjon av vannkraft». Riktignok er revisjonssaker ikke nye anlegg for produksjon av vannkraft, men i det samme vedlegg pkt. 13 om «UTVIDELSER ELLER ENDRINGER» fremgår at utvidelser eller endringer av slike tiltak «som kan få vesentlige virkninger».

Det er kommunenes syn at den pågående revisjonssaken i Øvre Namsen omhandler krevende interesseavveininger som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, sett med dagens øyne. Kommunene vil vise til departementets retningslinjer for revisjonssaker kap. 8, hvor det er gitt anvisning på hvilke revisjonssaker som skal gis prioritet. Det heter her:

«NVE vil prioritere saker der det åpenbart er store skader og ulemper for viktige allmenne interesser og der det er realistisk å oppnå miljøforbedring innenfor en rimelig kost- nytte vurdering.» Deretter listes opp følgende momenter:

- Revisjonssaker i nasjonale laksevassdrag
- Revisjonssaker i vassdrag som er spesielt viktige for friluftsliv, landskapsopplevelse g naturmangfold
- Revisjonssaker som kan ses i sammenheng med O/U-prosjekter
- Revisjonssaker prioritert i forvaltningsplaner etter vannforskriften
- Revisjonssaker hvor det samlede belastningen er stor

Kommunene vil understreke at revisjonssaken i Øvre Namsen ikke bare inneholder en eller noen av disse momentene, men *samtlig*e kriterier for en prioritering. I tillegg kommer at flere av de aktuelle reguleringsanleggene ligger midt i befolkede områder, jf. for eksempel Røyrvik sentrum, eller inne i en nasjonalpark.

Det er kommunenes syn at denne revisjonssaken på flere punkter innehar åpenbare behov for mer kunnskapsinnhenting enn det regulanten har vært villig til å foreta. Kommunenes syn bygger *ikke* på en oppfatning av at det bør innføres miljøforbedrende tiltak med betydelig krafttap til følge, men tvert imot at den optimale avveiningen av hvilke tiltak som kan gjennomføres *uten* vesentlig tap i kraftproduksjonen krever grundige vurderinger foretatt av den beste sakkyndighet.

Ved en revisjon kan det stilles nye krav slik at miljøverdiene i de regulerte vassdragene ivaretas bedre. Revisjon av kraftkonsesjoner gir blant annet mulighet til å bedre forholdene for fisk. Men også landskapsforhold, friluftsliv og ivaretagelse av viktig naturmangfold, er viktige hensyn.

Innledningsvis i revisjonsdokumentet på side 7 skriver NTE:

«Hovedformålet med revisjon er å iverksette miljøforbedrende tiltak for å bøte på skader og ulemper som ikke ble vurdert på konsesjonstidspunktet, eller hvor forholdene har utviklet seg på en annen måte enn forutsatt da konsesjonene ble gitt. Miljøkonsekvenser som var kjent da konsesjonene ble gitt er etter NTEs oppfatning ikke aktuelt å korrigere ved revisjon.»

Slik Røyrvik og Lierne kommune forstår det, legger NTE her til grunn at det kun er ulemper og skader ved reguleringen som man ikke forutså da konsesjonene ble gitt, som kan gi grunnlag for endringer i konsesjonene. Dette er kommunene ikke enig i. Det fremgår av forarbeidene til endringer i vassdragsreguleringsloven i 1992, Ot.prp. nr. 50 (1991–1992) på side 47, at:

«Som det allerede er redegjort for innebærer den alminnelige revisjon en modernisering eller ajourføring av konsesjonens vilkårsside. I prinsippet betyr dette at samtlige vilkår som er oppstilt, kan undergis ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. Vurderingen kan føre til at vilkår sløyfes eller gis et annet innhold. Det kan også fastsettes helt nye vilkår, noe som er særlig aktuelt ved skader og ulemper som ikke var forutsatt på konsesjonstidspunktet.»

Det er med andre ord ikke noe vilkår om at skader og ulemper som avbøtes gjennom revisjon ikke kan ha vært forutsett på konsesjonstidspunktet. Det er tvert imot slik at alle vilkår kan undergis revisjon.

NTE skriver videre på side 7 at:

«Før det tas stilling til om krav skal tas til følge, må det foretas en forholdsmessighetsvurdering der fordelene med avbøtende tiltak vurderes opp mot ulempene forkonsesjonæren, økonomisk og eventuelt ved tapt kraftproduksjon. Utgangspunktet er at endringene ikke skal være vesentlige for konsesjonæren.»

Videre beskriver NTE en svært restriktiv praksis for vilkår som endrer produksjonsvolumet i dokumentet under punkt 11.

Dette står for det første i direkte motstrid til det som ble uttalt fra Stortinget i forbindelse med ferdigstillingen av nasjonale laksevassdrag i 2007, og som det ble sitert fra ovenfor under punkt 2.2.

Ved vurderingen av hvor terskelen for å pålegge magasinrestriksjoner eller minstevannføring skal fastlegges, må det også ses hen til etterfølgende lovgiveruttalelser. I forbindelse med implementeringen av vanddirektivet, uttalte energi- og miljøkomiteen (Innst. S. nr. 131 (2008-2009)) følgende om adgangen til å innføre minstevannføring:

«Komiteen mener at tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag. [...] Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp.»

Som det fremgår, forutsetter Stortinget at det er «viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag», og at det foreligger et stort potensial for

miljøforbedringer med beskjedne virkninger for kraftproduksjonen. Uttalelsen må forstås både å gjelde restriksjoner i driften av magasinene og ny minstevannføring i vassdraget.

Revisjonen skal føre til en oppdatering/modernisering av betingelsene slik at de tilfredsstillende vilkårene man ville sette ved en tilsvarende reguleringstillatelse i dag. Etter kommunens oppfatning er det derfor en vesentlig del av revisjonen at alle miljøkonsekvenser vurderes uavhengig av om de var kjent eller ikke på reguleringstidspunktet. Minstevannføringer er f.eks. tiltak som må vurderes ved en revisjon, selv om det i opprinnelig konsesjon ikke var krav om minstevannføring.

NTE legger videre til grunn i revisjonsdokumentet at:

«Økonomiske vilkår som næringsfond, miljøfond, konsesjonsavgifter og konsesjonskraft omfattes heller ikke av revisjonsadgangen. Dette gjelder også økonomisk kompensasjon for miljøulemper.»

Vassdragsreguleringsloven § 8 inneholder ingen begrensninger i forhold til hvilke vilkår i konsesjonen som kan revideres. Ifølge forarbeidene, Ot.prp. nr. 50 (1991-1992) på side 47, kan tvert imot:

«samtlige vilkår som er oppstilt [...] undergis en ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden. [...] Revisjonen kan omfatte vilkår av høyst forskjellig karakter. Etter departementets oppfatning har det derfor lite for seg å forsøke og angi konkret hvilke endringer eller nye vilkår som i fremtiden kan bli aktuelle. Det vil avhenge av hvilke forhold som gjør en endring påkrevet eller ønskelig (ny lovgivning, endringer i samfunnsoppfatningen, interessekonflikter, nye skader eller ulemper, økologiske, hydrologiske eller økonomiske forhold etc.).»

Det fremgår følgelig av forarbeidene at det er adgang til å ta inn økonomiske vilkår i revisjonsadgangen. Et annet forhold er at departementet i sin praksis har uttalt at slike vilkår bare undergis ny vurdering i særlige tilfeller.

Adgangen til å revidere andre konsesjonsvilkår enn de naturfaglige, ble også lagt til grunn i Oslo tingretts dom 3. desember 2018 i sak mellom Agder Energi og staten, om revisjon av konsesjonskraftprisen, hvor tingretten på side 7 uttaler:

«Retten har kommet til at endringen av prisvilkåret ligger innenfor statens revisjonskompetanse, og at den heller ikke er i strid med Grunnloven § 97.»

Også andre konsesjonsvilkår enn de naturfaglige vilkår kan etter dette omfattes av revisjonen, dersom myndighetene ser det nødvendig og spesielle forhold tilsier det.

3. Kommentarer til revisjonsdokumentet

3.1 Til Sammendraget

Kommunene har ikke merknader til hovedtrekkene i beskrivelsene av dimensjonene i reguleringssakene, men kan ikke akseptere den generelle ordlyden i begynnelsen av avsnitt 7 der det er sagt følgende:

«Det er generelt god miljøtilstand i vassdraget og liten konflikt mellom kraftinteressene og allmenne interesser.»

Miljøtilstanden varierer mye alt etter hvilke miljøforhold det er man betrakter. At det er *liten konflikt mellom kraftinteressene og allmenne interesser*, er for kategorisk. Flere steder i reguleringsområdet er det til dels betydelige problemer for allmenne interesser knyttet til fysiske forhold, estetiske forhold og sikkerhet i og ved vassdraget som er en følge av reguleringsinngrepene. Dette kommer vi tilbake til i punkt 9.

Etter kommunenes syn ligger det i dagens situasjon et betydelig potensiale til forbedringer både når det gjelder ulike sider ved miljøet og i forhold til sikkerhet og tilrettelegging for allmennhetens tilgang til og bruk av ulike deler av vassdraget. En nærmere konkretisering av dette krever et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

3.2 Til kap. 1 – 6 Innledning, orienteringer, oversikter og hydrologiske forhold

Innledningen er grei og kort, og får fram de viktigste stegene i en revisjon. Vi ønsker likevel å kommentere avsnitt 5 *«Revisjonskrav skal fremmes av representanter for allmenne interesser som er berørt av tiltakene. Kravene skal også prioriteres. Videre må tiltak som kreves gjennomført være egnet til å avbøte på miljømessige konsekvenser eller ulemper.»*

Ifølge OEDs retningslinjer i revisjonssaker vil et krav om revisjon være tilstrekkelig begrunnet med en beskrivelse av hvilke skader og ulemper som må avbøtes, hva som er tilfredsstillende eller ikke fungerer og hvorfor, og eventuelt forslag over hvilke typer tiltak og endringer det eventuelt kan være behov for. Det står ingenting om at kravene skal prioriteres eller være faglig begrunnet.

Oversikten over de gjeldende konsesjonene er også grei, men savner en oversikt over de andre konsesjonene NTE har i Namsenvassdraget som ikke er en del av revisjonssaken. Selv om de ikke er omfattet av saken hadde det vært greit å få en liste over disse andre konsesjonene slik at de kan være med i den helhetlige vurderingen. Kommunene har heller ingen oversikt over konsesjonsfrie anlegg i Namsenvassdraget, og ber NVE vurdere om det som måtte være av konsesjonsfrie anlegg i vassdraget blir innkalt til behandling sammen med konsesjonssaken, jf. vannressursloven § 66, da dette er nødvendig av miljømessige hensyn. Vi viser til Rapport nr. 49/2013 punkt 4.3.3 om konsesjonsfrie anlegg. Vi viser videre til de fremsatte kravene hvor det fremgår at vannkraftproduksjonen i Namsenvassdraget har negative konsekvenser for naturmiljøet i hele vassdraget. Hele vassdraget, herunder alle kraftanleggene, må derfor ses på og behandles under ett.

Det står lite om området som er berørt av utbyggingen. utfordringer til f.eks. landbruk og reindrift er ikke nevnt i dokumentet og det er lite om de utfordringene som kommunene og innbyggere har på infrastruktur, naturforhold og verneområder.

De hydrologiske dataene som det er krav til i revisjonsdokumentet er vanskelig å finne og det er usikkert om alt av data faktisk er tatt inn i dokumentet. Det må sjekkes med uhildet hydrolog for å sjekke om de hydrologiske dataene er gode nok. Når det gjelder kotehøydene er det usikkerhet om de er oppgitt i dagens høydesystem (NN1954). Dette må avklares slik at dataene samsvarer og alle har samme utgangspunkt for kommentarer og diskusjoner.

Det er lite med bilder fra de ulike stedene, bildemateriell er viktig for å vise tilstanden i magasinene og elvestrekningene.

3.3 Til kap. 7 Beskrivelse av manøvreringsreglement og manøvreringspraksis

Effektkjøring er ikke nevnt i dokumentet, men kommunene mener det har skjedd store endringer i kjøringen av magasinene etter oppstart. Det er få kommentarer i revisjonsdokumentet på fremtidig drift av anlegget, selv om det ikke lenger er gitt at kraftprodusentene vil følge tidligere etablert praksis. Det vises til tidligere brudd på manøvreringsreglementene, jf. nærmere nedenfor under punkt 11.1.1. Dette står det ikke noe om i revisjonsdokumentet.

Økt effektkjøring kan medføre store variasjoner i vannstanden, som igjen kan få store miljøkonsekvenser. Særlig ved lav vannstand kan effektkjøring gjøre stor skade for fisk og bunndyr, isforhold, skader på båter, erosjon mv. Når det er 30 år til neste vilkårsrevisjon kan slik effektkjøring medføre store fysiske virkninger for vannmiljøet mv. som ikke var forutsett da konsesjonen ble gitt. Røyrvik og Lierne kommuner mener derfor at tidligere kjøremønster med jevn tapping gjennom resten av året må videreføres direkte i reglementet. Det vises nærmere til punkt 7.3, 7.4 og 11.1 nedenfor.

7.3 Dagens manøvreringspraksis

7.3.1 NAMSVATNET

I pkt. 7.2 nevner NTE at de har innført selvpålagte restriksjoner for båtferdselen på Namsvatnet. Dette har ikke vært kjent for Røyrvik kommune. Man går derfor ut fra at dette er noe som gjennomføres bare de årene det ikke skaper spesielle utfordringer.

Kommunene vil påpeke at såkalte selvpålagte restriksjoner kan være vel og bra, men at de vil være uegnet som del av et rettslig rammeverk rundt reguleringene fremover.

7.3.2 VEKTEREN

Vekteren er et forholdsvis begrenset magasin hvor det passerer store vannmengder etter at man gjennomførte overføringen av Namsvatn. Vannstanden i sjøen skal holdes mest mulig konstant på HRV i den perioden av året da Ytre Vekteren ikke senkes av hensyn til manøvreringen av Namsvatn. Dette ble overholdt meget presist en lang periode etter at reguleringen ble gjennomført.

Man har imidlertid lokalt merket seg at manøvreringen de senere år har blitt mer uregelmessig med forholdsvis raske endringer i vannstanden i så stor grad at det medfører praktiske problemer for handtering av båt i strandsonen. At man søker å holde en mest mulig stabil vannstand i Vekteren, vil spesielt i hekkesesongen ha betydning for livet nær stranden i våtmarksområdet Husvika og Vektarbotn naturreservat, hvor en del av Indre Vekteren og Hudningselva inngår.

Røyrvik kommune krever at det i tilknytning til revisjonen av betingelsene for konsesjonen av 21.12.62, innskjerpes at manøvreringsreglementet skal overholdes og at man om nødvendig strammer inn bestemmelsene.

7.3.3 LIMINGEN

Revideringen av NTE sine konsesjonsvilkår for de nederste 2,70 m senkning av Limingen, skal sees sammen med de helt nye bestemmelsene som skal settes for den nye svenske konsesjonen som er i bruk for de øverste 6 m regulering, hvorav 5,58 m er senkning. Situasjonen i Limingen er svært mye endret siden de første vilkårene for den svenske konsesjonen ble satt i 1952.

Nedslagsfeltet til Limingen er 672,80 km². Overføringen av Namsvatn medfører at vatnet fra dette nedslagsfeltet på 699,95 km² i tillegg skal gjennom samme sjø med unntak av den beskjedne minstevannføringen som slippes til Namsen. At vannmengden som skal gjennom Limingen, mer enn fordobles i tillegg til at senkningsnivået øker, har store konsekvenser for de fysiske og miljømessige forholdene i og rundt sjøen. Denne situasjonen og det forholdet at det samlede magasinet kjøres på en vesentlig tøffere måte i dag enn i den første tiden Limingen ble regulert, har bl.a. ført til økte erosjonsproblemer i reguleringssonen.

De praktiske vanskene med adkomst til og bruk av sjøen til ferdsel, friluftsliv og næring er også betydelig forverret. Fra Røyrvik kommune er det spesielt viktig å påpeke at NTE sin utnyttelse av Limingen gjennom «Den store overføring», har spesielt stor betydning for de praktiske problemene og negative estetiske forholdene i Røyrvik sentrum. Dette er en situasjon som må utredes og gjøres noe med i tilknytning til fornyelsen av den svenske konsesjonen og revisjonen av den norske konsesjonen i Limingen.

Kommunene vil konkretisere sine krav til vilkår for reguleringene i Limingen gjennom behandlingen av de nye bestemmelsene for den svenske reguleringen som for øvrig også NTE utnytter i sin produksjon av norsk kraft i Linnvasselv kraftverk. Den norske delen av fallet i Linnvasselv utnyttes her i et felles anlegg med den svenske konsesjonæren. Det vises til tidligere korrespondanse mellom Røyrvik kommune og NVE vedrørende ny svensk konsesjon på Limingen, og kommunene forutsetter at sakene nå samordnes.

7.3.4 TUNNSJØEN

Den gjeldende konsesjonen for Tunnsjøen med fastsatte vilkår, er gitt med grunnlag i regulering av vannmengder fra et nedslagsfelt på 388 km² for utnyttelse i elvekraftverk i Namsen. Etter gjennomføring av konsesjonen for «Den store overføring», er situasjonen en helt annen i Tunnsjøen på samme måte som i Limingen.

Nå går vannet fra nedslagsfeltet til Namsvatn også gjennom sjøen. Dette vil si at vannmengden som skal passere sjøen, er økt med 180 %. Utnyttelsen av magasinet på 440 mill. m³ i Tunnsjøen er derfor totalt endret i dag sammenlignet med de forutsetningene som lå til grunn da konsesjonsvilkårene ble satt.

Endringen gjelder ikke bare vannmengdene, men også kjøremønsteret for bruken av magasinet. Etter at Tunnsjødal kraftverk kom i drift i tillegg til elvekraftverkene i Namsen, er det muligheter for store og raske variasjoner i produksjonen i Namsen.

Den nye situasjonen med økt gjennomstrømming og endret kjøremønster, har betydelige miljømessige konsekvenser. Man har fått større og raskere endringer i vannstander og problematiske isforhold om vinteren. De praktiske utfordringene og forutsigbarheten for adkomsten til og bruken av sjøen til ferdsel og fiske og eventuell annen utnyttelse, har blitt betydelig forverret. Det er i dag klart større sikkerhetsmessige utfordringer knyttet til allmennhetens bruk av Tunnsjøen enn det som var situasjonen fram til overføringen av Namsvatnet.

Når konsesjonsvilkårene revideres, må det tas hensyn til de nye forholdene og dagens utnyttelse av magasinet.

Kommunene mener at de opprinnelige vilkårene for regulering av Tunnsjøen, er et tilfelle der det er så stor endring i reguleringsinngrepet i dag i forhold til det som var grunnlaget på det

tidspunktet den første konsesjonen ble gitt, at det ved revisjon av vilkårene må være anledning til å endre økonomiske betingelser. Kommunene krever derfor at konsesjonsavgiftene for Tunnsjøen på grunn av den totalt endrede situasjonen etter overføringskonsesjonen fra 1959, ved revisjon av gjeldende konsesjonsvilkår, oppjusteres til samme nivå i kr. per nat.hk. som den som i dag gjelder for konsesjonen fra 1959 for Namsvatn og «Den store overføring». (Se nærmere om konsesjonsavgift under punkt 11.2.1.)

7.3.5 TUNNSJØFLYAN

Tunnsjøflyan reguleres innenfor LRV 345,00 moh. og HRV 348,00 moh. Tunnsjøflyan fungerer som inntaksmagasin for Tunnsjødal kraftverk, og kjøres ifølge NTE i hovedsak flatt på HRV hele året, og svært sjelden under HRV - 0,5 m.

I tilknytning til henvendelser i 2015 fra oppsittere ved Tunnsjøen der det kom fram reaksjoner og misnøye i forhold til unormale vannstander i Tunnsjøflyan, ble det forsøkt å finne fram til manøvreringsreglene som gjelder for flyene. Man ble da klar over at det trolig ikke foreligger noen formell reguleringskonsesjon med betingelser for denne delen av vassdraget.

Det synes litt spesielt at denne lokaliteten bare kan defineres som et inntaksmagasin for et kraftverk når det i realiteten skjer en regulering med oppdemming av de opprinnelige flyene slik at de utvidete elvestrekningene går sammen med et vann på siden av elveløpet og danner en ny samlet innsjø med et areal på rundt 7 km².

Den spesielle situasjonen ble tatt opp med NVE. Fra NVE fikk Røyrvik kommune følgende tilbakemelding fra saksbehandler Morten Kielland i seksjon Miljøtilsyn energianlegg (sitat) 06.01.2017:

«Viser til mail sendt tidligere i dag.

Etter å ha satt meg noe bedre inn i saken og lett i diverse arkiv ser jeg at du etterspør reglement for inntaket til Tunnsjødal og ikke Tunnsjø. Etter det jeg kan se, konkluderer jeg foreløpig med at det ikke er noe reglement for inntaksmagasinet til Tunnsjødal kraftverk. Legger ved kopi av brev vedr Grønndalsdammen som bekrefter dette.

I tillegg har jeg skannet de tilgjengelige konsesjonspapirene for Namsvatn, Vekteren, Limingen og Tunnsjøen. I disse finnes det formuleringer som kanskje setter betingelser for manøvreringen av betydning for vanntilførselen til Tunnsjøflyan, men uten at det gir konkrete manøvreringsgrenser.

Etablering av reglement for manøvrering av Tunnsjøflyan/Grønndalsdammen bør være et tema for vurdering ifbm revisjonen av konsesjonsvilkårene som er varslet derav kopi til Frank Jørgensen, NVE.»

Tunnsjøflyan inngår i et viktig område for fiske og friluftsliv. En del forvaltes av Småvatn fjellstyre. Bruk av båt om sommeren og ferdsel på is om vinteren er en del av denne aktiviteten. Manøvreringen av magasinet bør så langt det er mulig ta hensyn til dette.

Med bakgrunn i denne uklare situasjonen i forhold til hva som gjelder av bestemmelser for den betydelige reguleringen av Tunnsjøflyene som inntaksmagasin for Tunnsjødal, krever Røyrvik kommune at reguleringstillatelsen med betingelser for Tunnsjøflyan gjennomgås i sin helhet i den pågående revideringen av betingelsene for konsesjonen for «Den store

overføring» av 10.07.1959. Det vises til det som er sagt generelt om konsesjonsfrie anlegg innledningsvis under punkt 2.1.

7.4 Fremtidig drift av reguleringsmagasinene

Under dette punktet sier NTE bl.a.:

NTE ser for seg en framtidig drift av reguleringsmagasinene i Øvre Namsen etter samme mønster som tidligere år. Samtidig ser vi kontinuerlig etter tiltak som kan gjøre reguleringen bedre med tanke på flomsikkerhet, hensynet til oppsittere og produksjonssikkerhet.

Røyrvik og Lierne kommuner finner denne uttalelsen oppsiktsvekkende, med tanke på de kjente utfordringene reguleringen av Øvre Namsen har for allmenne interesser i området.

For kommunene er det viktig å påpeke at uttrykket «tidligere år» ikke kan defineres som en tidsperiode for mønsteret for bruken av magasinene bakover mot tidspunktet da konsesjonsbetingelsene ble satt, men at man snakker om dagens praksis. Reviderte vilkår må korrespondere med dagens utnyttelse av reguleringsrettighetene, og kompensasjons- og tilretteleggingstiltak for allmennheten, må tilfredsstillende de praktiske, miljømessige og sikkerhetsmessige standarder man setter i samfunnet i dag for utnyttelse av naturressurser. Det vises til rapporten fra SINTEF hvor det på side 4 uttales det at det:

«Faglig sett er [...] problematisk at dagens minstevannføringer foreslås uendret, fordi det er kjent at den regulerte vannføringen i Namsenvassdraget kan gi negative miljøkonsekvenser under gitte forhold, og at dette kan avbøtes med slipp av vann basert på helhetlige analyser med oppdatert kunnskap (se for eksempel Forseth og Harby 2013). Slike analyser er gjort i en rekke regulerte, norske vassdrag de siste tiårene. Vi kan ikke se at det er gjort forsøk på å gjøre slike analyser.»

7.5 Kraftproduksjon og betydning av ulike elementer

Oppstillingen fra NTE viser at utnyttelsen av vannkraftressursene tilknyttet Namsenvassdraget gir en betydelig mengde fleksibel elektrisk kraft. Da det i sin tid ble besluttet å gjennomføre så store reguleringsinngrep i vassdraget med alvorlige konsekvenser for naturforholdene i området, var dette ut fra behovet om mer elektrisk kraft. Man har hele tiden hatt som målsetting en best mulig utnyttelse av ressursen både med hensyn til produksjonsmengder og økonomisk resultat.

Den tekniske utviklingen har etter hvert økt mulighetene for en optimal utnyttelse av reguleringsrettighetene. Hvordan magasiner og kraftverk utnyttes, påvirker de fysiske forholdene i hele vassdraget fra magasinene og ned til utløpet av Namsen. Erfaring og samfunnsutvikling viser at det for de berørte lokalsamfunnene i like stor grad er viktig å vektlegge og ta hensyn til de andre naturgitte ressursene i tilknytning til vassdraget som utnyttelsen av vannkraften. Viktigheten av å kunne ta vare på og utnytte det andre naturgrunnlaget tilknyttet vassdraget, er økende, og kan være avgjørende for å beholde og utvikle et levedyktig lokalsamfunn framover i tid.

Det er vanskelig å se om produksjonens fordeling gjennom året, effektkjøring (time/uke), flerårsmagasin, kraftverkets eller magasinets betydning for forsyningssikkerheten i området, knapphetssituasjoner osv., er vurdert i dokumentet. Se også kommentarene nedenfor under punkt 11.1.2.

3.4 Til kap. 8 Oversikt over utredninger, skjønn og avbøtende tiltak

Oversikt over utredninger og skjønn er grei. Utredningen som NTE har laget på magasinifylling sier for lite om konsekvensene og kommunene mener at dette må utredes nærmere før man konkluderer. Det vises til den vedlagte rapporten fra SINTEF.

8.3 Avbøtende tiltak

Lierne og Røyrvik kommuner mener det er forholdsvis mye som kan forbedres når det gjelder avbøtende tiltak, og da spesielt i forhold til hva som er rimelig å kreve i dag sammenholdt med de regler, den praksis og ikke minst de holdninger som var rådende på det tidspunkt reguleringskonsesjonene ble gitt.

Målsettingen for alle parter bør være å minimalisere de negative konsekvensene reguleringsinngrepene har for naturmiljøet og annen utnyttelse av de naturgitte ressursene i området. Hvor godt man lykkes med dette er i stor grad avhengig av to forhold. For det første er det viktig hvordan reguleringsrettigheten rent teknisk utnyttes. For det andre er det avgjørende hva man er villig til å sette inn av avbøtende tiltak.

Vannkraft med muligheter for magasinering, er en meget verdifull ren og fleksibel energikilde som det fra samfunnets side er ønskelig å kunne utnytte så optimalt det lar seg gjøre. I dagens energisituasjon øker sannsynligvis den økonomiske verdien av vannkraften framover i tid. Ressursene bør derfor være til stede for å kunne gjennomføre viktige avbøtende tiltak i forhold til de negative virkningene av utnyttelsen av denne energikilden.

Dette vil først og fremst si:

- Tiltak i forhold til fysiske og estetiske forhold i reguleringssonen i magasinene.
- Tiltak i form av minstevannføringer og anlegg av terskler i elveleier.
- Tilrettelegging for allmennhetens adkomst til og bruk av de regulerte sjøene til ferdsel, friluftsliv og næring.
- Opplysnings- og sikkerhetstiltak overfor publikum i forhold til vassdraget og tekniske anlegg.

Bare noen av disse temaene behandles direkte i konsesjonsbetingelsene, men det er viktig at man i tilknytning til revisjonen av betingelsene, gjennomgår disse spørsmålene, og at det i de reviderte betingelsene åpnes adgang til at avbøtende tiltak i forhold til disse områdene ved behov kan pålegges direkte av myndighetene.

Opprydding etter utbyggingene ved anlegg i vassdraget er nødvendig. Vi nevner spesielt utbyggingen i Røyrvik sentrum som har et lite innbydende utseende per i dag. Vi finner jernskrot som kommer fram, steinfyllingene raser og det er fortsatt stygge sår etter utbyggingen.

Kommunene krever at det i tilknytning til arbeidet med denne omfattende revisjonssaken, utarbeides en plan for avbøtende tiltak/tilretteleggingstiltak med sikte på å bedre forholdene generelt for allmennhetens utnyttelse av disse store sentrale regulerte sjøene i Indre Namdal.

8.3.2 TERSKLER I ØVRE DEL AV NAMSEN

Den øverste delen av Namsen nedenfor Namsvassdammen, ligger i Røyrvik kommune. I de reviderte vilkårene for overføringskonsesjonen fra 1959, må det inntas bestemmelser i tråd med dagens standardvilkår som tilsier at det ikke er noen tvil om at det er hjemmel for å

pålegge konsesjonæren miljøtiltak gjennom bygging av terskler i elveleiet nedenfor Namsvassdammen dersom dette synes hensiktsmessig for å bedre de biologiske og estetiske forholdene i dette viktige friluftsområdet.

Tersklene som er bygd har ikke vært evaluert og det er spørsmål om de fungerer etter formålet. Det er også kommet inn innspill som sier at enkelte av tersklene er ødelagte. Vi krever at det gjøres utredninger på hvilke av tersklene som fungerer etter formålet, hvem det må gjøres noe med og hvor det skal plasseres nye for å oppnå bedre miljøvilkår. Pålegg om dette kommer igjen i post 13 (Terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring) som vi mener er viktig å ha med i vilkårene.

8.3.7 MINSTEVANNFØRING I LAKSEFØRENDE DEL

Av hensyn til stabilitet framover i tid, bør minstevannføringsbestemmelser knyttes direkte til konsesjonsvilkårene. Hva som er optimal minstevannføring kreves utredet.

3.5 Til kap. 9 Erfarte skader og ulemper

NTE sier her bl.a.:

NTEs inntrykk er at det generelt er god miljøtilstand i vassdraget, og at det i dag er liten konflikt mellom kraftinteressene og de allmenne interesser i vassdraget.

Dette utsagnet er etter kommunenes syn en forenkling av situasjonen. Hvorvidt miljøtilstanden er god eller ikke er helt avhengig av hvilket miljø det er man vurderer. At det kan se ut som det er liten interessekonflikt mellom konsesjonæren og allmenne interesser, følger av den prosessen som har ligget til grunn for vassdragsreguleringskonsesjonene der kraftproduksjonen har vært prioritert i forhold til annen utnyttelse av naturgrunnet tilknyttet vassdraget.

At det ikke er en åpen konflikt mellom allmenne interesser og kraftinteressene, betyr ikke at det ikke på flere områder er stor avstand mellom konsesjonæren og allmennhetens ønsker og behov når naturressursene i og ved vassdraget skal utnyttes. Denne avstanden eller interessekonflikten har økt i tråd med den samfunnsutviklingen man har hatt over tid med mer fokus på miljø og en økende og endret utnyttelse av naturgrunnet for allmennheten tilknyttet ferdsel og friluftsliv.

Interessekonflikten skjerpes også gjennom at konsesjonæren i dagens kraftmarked har behov for en mer aggressiv utnyttelse av de reguleringsmulighetene man har i vannkraftmagasinene enn det som var tilfelle på det tidspunkt konsesjonene ble gitt. Det vises til det som er sagt om effektkjøring under punkt 7 ovenfor.

Fra allmennhetens side er det svært viktig å se nærmere på de erfarte skadene og ulempene som er knyttet til forhold som er grunnleggende for en normal utnyttelse av naturgrunnet i vassdraget også utover det som dreier seg om vannkraft. Praktiske, miljømessige og estetiske forhold er vesentlig endret i forhold til situasjonen før reguleringsinngrepene. I tilknytning til gjennomgangen av reguleringsvilkårene er det nødvendig at den reelle situasjonen kartlegges, og at man med resultatet som grunnlag, gjennomfører avbøtende tiltak som legger til rette for en allsidig utnyttelse av naturressursene i området jf. det som er sagt i kommentarene under punkt 8.3 Avbøtende tiltak.

I tilknytning til revisjonen av vilkårene er det spesielt viktig at man med bakgrunn i erfaringene så langt vurderer manøvreringsreglementene, og ser nærmere på adkomsten til og

utnyttelsen av de regulerte sjøene i sammenheng med ferdsel, friluftsliv og næring. For Lierne og Røyrvik kommuner er målet med revisjonsprosessen at vilkårene for reguleringsinngrepene skal bidra til høy produksjon av miljøvennlig elektrisk kraft samtidig som man i størst mulig grad tar vare på de ulike sider av miljøet, og beholder mulighetene for annen utnyttelse av naturressursene i og ved vassdraget. Dette er helt grunnleggende for å kunne bevare et lokalsamfunn.

9.1. Fisk

Det er i årenes løp gjort en god del når det gjelder undersøkelser og ulike tiltak i forhold situasjonen for fisken i vassdraget. Kommunene forutsetter at vilkårene for reguleringene på miljøsidene klargjør tydelig at det skal skje en kontinuerlig oppfølging av tilstanden i vassdraget når det gjelder fisk og andre viktige biologiske forhold slik at man til hver tid har grunnlag for å vurdere om det er nødvendig å iverksette tiltak for å bedre forholdene.

9.2. Friluftsliv og ferdsel

Det er i dokumentet nevnt at fjellområdene rundt magasinene brukes mye til friluftsliv og at det er ferdsel på sjøene. Men det sies lite om hva man tenker seg er nødvendig i dagens situasjon av nye tilretteleggingstiltak og avbøtende tiltak i det regulerte vassdraget for å tilfredsstille de behov og krav allmennheten og lokalsamfunnet har i dag. Situasjonen er mye endret i dag i forhold til den man hadde da reguleringstillatelsene ble gitt, og manøvreringsreglementene fastlagt.

For det første er både de generelle og politiske holdningene til å ta vare på naturmiljøet svært mye endret. For det andre er det en endret status for området og en annen utnyttelse i dag. Børgefjell nasjonalpark med Namsvatn som en av de aller viktigste innfallsportene, ble opprettet etter at reguleringstillatelsen ble gitt. I dag har både Lierne og Røyrvik fått status som nasjonalparkkommune.

Trafikkmønsteret på reguleringsmagasinene er endret til mer fritidsferdsel med større og raskere båter enn tidligere. Motorisert ferdsel på is både i fritidssammenheng og næring, er også endret mye i perioden som er gått etter at konsesjonsvilkårene ble satt. Generelt har utviklingen skapt økte utfordringer i disse sjøene som hele tiden har varierende uforutsigbare vannstander og strømforhold. Dette gjelder ikke minst adkomstmuligheter og sikkerhetsforhold.

Største delen av de bebodde områdene i Røyrvik kommune og to grender i Lierne kommune ligger i direkte tilknytning til regulert vassdrag, og er direkte påvirket av konsekvensene av reguleringsinngrepene. Vi vil her nevne spesielt Røyrvik sentrum, men også grendene Namsvatnet, Nyvika, Limingen, Tunnsjø, Tjønnvika, Tunnsjørøyvika og Stallvika.

I 2016 vedtok Røyrvik kommune en kartlegging av friluftsområder, hvor det vises til at Namsvatn båthavn og Røyrvik småbåthavn er viktige utfartsområder. Særlige kvalitetsområder er Johkegaske (Namsvatnet), Børgefjell nasjonalpark (Namsvatnet), Husvika/Vektarbotn naturreservat (Vekteren), og Gudfjelløya (Tunnsjøen). Store deler av kommunen ble definert som nærturterreng, og ligger ved alle de store magasinene. Hvordan de praktiske forholdene i strandsonen og reguleringssonen blir tilrettelagt, og de estetiske forholdene framstår, har stor betydning for utnyttelsen av de store friluftarealene i tilknytning til reguleringsmagasinene.

I Miljødirektoratet sin veileder, M-721 i 2017 Oppfølging av naturforvaltningsvilkår i regulerte vassdrag, er det sagt bl.a. følgende under 8.5 Friluftsliv og brukerinteresser:

«Friluftsliv er en selvstendig utredningsinteresse i større konsesjonssaker og spesielle effekter på friluftsliv som følge av en vassdragsregulering blir gjerne tatt inn i konsesjonsvilkårene.»

Ved revideringen av vilkårene for de 4 reguleringskonsesjonene til NTE, er brukerinteressene knyttet til friluftslivet så store at man må sikre direkte i konsesjonsvilkårene at nødvendige kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak gjennomføres.

9.5 Erosjon

NTE skriver i revisjonsdokumentet at selskapet ikke er kjent med at det foreligger erosjonsskader av et slikt omfang at det berører allmenne interesser.

Etter at revisjonsdokumentet ble lagt ut på høring, har NVE mottatt to rapporter utarbeidet av Sweco som går på erosjon og rydding (se vedlegg 2 og 3). I disse rapportene er det listet opp erosjonsproblematikk i magasinene Namsvatnet, Limingen og Tunnsjøen. Det er i tillegg lagt inn forslag på hvilke steder det må gjennomføres tiltak og hvilke steder som må overvåkes.

Kommunene kan på denne bakgrunn ikke si seg enig i at erosjonsskadene er så begrenset at de ikke berører allmenne interesser. Erosjon og utrasing er et reelt problem i alle magasinene, og noen steder har det et omfang som gjør at det uten tvil vil være av allmenn interesse å redusere og utbedre disse skadene mest mulig. Det er etter kommunens oppfatning bl.a. flere steder i Limingen der erosjon i reguleringssonen er så omfattende at forholdet har allmenn interesse.

Det er imidlertid ikke bare de fysiske forholdene og landskapet som endres ved erosjon av betydning. I tilknytning til bebyggelse og områder med mye ferdsel og friluftsliv, kan det like gjerne være de endrede estetiske forholdene som blir en belastning for miljøet, og som gjør at erosjonsproblemene har en betydelig allmenn interesse. Kommunene mener generelt at de erosjonsproblemene man har i de regulerte sjøene i området berører bebodde områder og områder med friluftsliv i så stor grad, og er så betydelige, at de har en interesse langt utover det som berører den enkelte grunneier.

Røyrvik og Lierne kommuner anmoder derfor om at erosjon blir et tema under befaringen, slik at man kan få et bilde av omfanget for å foreslå eventuelle tiltak.

Når det gjelder Limingen spesielt, vises det til følgende uttalelse i rapporten fra SINTEF på side 7:

«Det er påvist at reguleringen av Limingen har medført erosjonsskader langs breddene av magasinet. Dette bør utredes, både ut fra rekreasjonsaktiviteter, atkomst, sikkerhet og de nevnte vandringsforholdene for ørret. Ut fra undersøkelsene bør det gjennomføres tiltak som avbøter erosjonseffektene i Limingen.»

Kommunene forutsetter for øvrig at det vil bli inntatt standardvilkår om erosjon, som gir myndighetene hjemmel til å pålegge tiltak for å utbedre og sikre mot fremtidig erosjonsskader.

9.5.1 NAMSVATNET

Reguleringssonen er her 14 m ren oppdemning, som medfører store endringer av landskapet og dannelse av en ny strandsone over tid. Det er av interesse for allmennheten at man

fremdeles har en ikke ubetydelig erosjon/utvasking i strandsonen der Namsvatn grenser mot Børgefjell Nasjonalpark.

Lokalt er det en del diskusjon omkring spørsmålet om erosjonslinjer og eventuelle kart som angir disse på en god måte. Dersom det ikke allerede er foretatt en slik vurdering, krever kommunene at det i tilknytning til revisjonssaken vurderes å pålegge bruk av dagens tekniske muligheter, for en grundig laserskanning av strandsonen med noen års mellomrom, for at man enklere kan følge med på forandringen i terrenget der erosjonsproblemene er betydelige. F.eks burde strandsonen for Børgefjell Nasjonalpark mot Namsvatnet være et meget aktuelt område for en slik oppfølging.

9.5.2 VEKTEREN

Reguleringssonen på 5,50 m utnyttes på vinteren da sjøen senkes til LRV 440 moh. Det største utgravings-/utrasingsproblemet er i den isfrie strømmende delen på mange 100 m mot inntaket til Røyrvikfoss kraftverk. Det kreves at det sees nærmere på om det er mulig å begrense dette problemet. På sommeren skjer det enkelte steder fremdeles noe utvasking/utrasing i den oppdemte reguleringssonen på 1,50 m. Dette er mest utbredt på de mest vindutsatte delene av stranden.

9.5.3 LIMINGEN

NTE sier innledningsvis at reguleringen ikke har medført etablering av ny strandsone rundt magasinet. NTE sitt magasin berører ikke stranden, men HRV for den svenske reguleringen ligger 0,42 m over det NVE setter som normalvannstand. Det skjer derfor noe utvasking i strandsonen ved fullt magasin.

Det er flere steder ved Limingen betydelige utgravinger og utrasinger av masser i reguleringssonen.

Sweco-utredningen, datert 20.12.2018, viser de forholdene som har vært kjent lenge at det en del steder er betydelige masseforflytninger på grunn av utgraving og utrasing.

I forhold til omfanget av problemene som vises i utredningen, er det i oppsummeringen forslått svært lite av konkrete tiltak. Kommunene krever at det utredes nærmere hva som må til for å begrense at utviklingen fortsetter i samme grad. Mye av problemene knyttet til elv og bekkeløp kan for eksempel reduseres ved å rette ut løpene og forebygge sidene slik at man hindrer meandergravingen spesielt i områder med allmenne interesser.

3.6 Til kap. 10 Status i forhold til vannforskriften

NTE har ikke lagt inn noen tiltaks- og forvaltningsplaner, de henviser til NVE som kan gi pålegg ut fra standardvilkårene.

3.7 Til kap. 11 Vurdering av eksisterende vilkår og innkomne krav

Her mener kommunene det er mangler i vurderingene ut fra malen til revisjonsdokument. Forslag til standardvilkårene burde ligget ved dokumentet for å kunne se virkningene av innføring av standardvilkår. NTE har ikke skrevet noe om hva innføringen av standardvilkår vil bety for dem.

Det er for lite billedokumentasjon i dokumentet, og dybdekart mangler i sin helhet for alle magasinene. Vi skulle ønske et bedre grunnlag å diskutere ut fra, det vil også forenkle en del av de krav som vi vil stille om f. eks terskler.

11.1 Krav knyttet til manøvreringsreglementet og minstevannføring

11.1.1 MINSTEVANNFØRING

Kommunene mener det er bra at det er lagt ned arbeid i en utredningsrapport for Tunnsjøelva og Røyrvikelva. Kommunene krever på bakgrunn av rapporten om Tunnsjøelva at det innføres minstevannføring i Tunnsjøelva.

I tillegg bør det gjennomføres en utredning for å kartlegge behovet for minstevannføring i utløpselva fra Limingen til Sverige, jf. rapporten fra SINTEF side 6. Videre må vannstandsforholdene i gytebekkene til Limingen utredes nærmere, jf. rapporten side 7.

Kommunene krever videre at det gjennomføres en utredning av minstevannføringen på de lakseførende strekningene i Namsen nedenfor Nedre Fiskumfoss, for å avklare om dette er den optimale vannføringen for laksen. Det vises til det som fremgår av SINTEFs rapport på side 5:

«I henhold til revisjonsdokumentet (NTE 2018) «har NTE under visse forutsetninger utvidet minstevannføringen på 50 m³/s til å gjelde hele året.» Totalt sett er dette en ordning som ikke virker oppdatert i forhold til den omfattende kunnskapen som eksisterer for laksefisk i regulerte vassdrag. Ifølge Fiskeforvalteren i Nord-Trøndelag (pers. medd.) er det eksempelvis avdekket tørrelagte gytegroper i elva ved Gartland på vannføringer under 24 m³/s, noe som er svært uheldig. Tilsvarende er det ikke i revisjonsdokumentet vist til vannføringsforhold som påvirker vandring hos voksen laksefisk, oppveksthabitat for fisk gjennom året, eller forhold for sportsfiske. Flere av disse forholdene påvirker størrelsen på bestandene av laks og anadrom ørret i Namsen direkte. I tillegg til vannføringens størrelse, er det også avgjørende å vurdere effekten av hurtige vannføringsendringer forårsaket av vannkraftverkene. Her bør det nevnes at laksen vandrer helt opp til Aunfossen, og at strekningen mellom Aunfossen og Nedre Fiskumfoss må omfattes av vannføringskrav for å sikre fiskebestandene.»

Minstevannføring i Namsen nedenfor Nedre Fiskumfoss må dessuten tas inn i konsesjonsvilkårene etter standardvilkårenes post 15 (Manøvreringsreglement). NTE hevder at det er tilstrekkelig at de har selvpålagt minstevannføring på 50 m²/s. Kommunene vil gjenta at selvpålagte restriksjoner ikke er egnet som styringsverktøy for konsesjonsmyndigheten, og kan brytes etter regulantens egne vurderinger. Det kan i den forbindelse vises til at NTE så sent som 21. januar i år ble ilagt en bot som følge av å ha brutt manøvreringsreglementet i konsesjonen for reguleringen av Nansvatnet to ganger i løpet av ett år. NTE uttalte i forbindelse med vedtaket at de har en grunnregel om at alle konsesjonspålagte krav skal overholdes til enhver tid. Likevel har reglementet blitt brutt, og en selvpålagt restriksjon vil da naturlig nok stå svakere.

Dessuten må det ses på en minstevannføring fra Nansvatnet når dette er ferdig utredet, jf. også rapporten til SINTEF punkt 2.2.

Det er videre påpekt en rekke øvrige forhold i rapporten fra SINTEF som må utredes nærmere. Det vises blant annet til følgende uttalelse i rapporten på side 7:

«De økonomiske resultatene virker summariske, og gir ikke en god oversikt for å vurdere konsekvensene av magasinfyllingskrav ett for ett, og heller ikke hvilke kostnadselementer som er drivende, og hvilke magasinintervaller som i størst grad driver krafttapet opp. Her bør det gis en beskrivelse som i større grad anskueliggjør de reelle krafttapene.»

Det er grunn til å tro at framtidige klimaendringer vil endre tilsiget til Namsen og vannmagasinene. Økt tilsig kan gi økte inntekter og andre fyllingsforhold av magasinene enn det vi har i dag. Klimaframskrivninger er tilgjengelige, men de er ikke beskrevet i beregningene av krafttap, og dette er relevante elementer knyttet til kommunenes krav om magasinfylling. Dette er også relevant i vurderingene av miljøforholdene, fordi endret tilsig kan gi et endret handlingsrom for slipp av minstevannføringer i forhold til i dag.

Simuleringene omfatter ikke forslag til nye minstevannføringer, fordi slike vannføringer ikke er foreslått i revisjonsdokumentet (NTE 2018). Programpakken er godt egnet for simuleringer av miljørestriksjoner, og det foreslås at det gjøres nye analyser som inkorporerer de økonomiske konsekvensene av tiltak beskrevet og foreslått i dette notatet for øvrig.»

11.1.2 MAGASINRESTRIKSJONER

Sjøene konsesjonene gjelder, er viktige naturressurser i bebygde områder. Kommunene har ikke noe ønske om å redusere konsesjonærens frihet i kraftproduksjonen innenfor de bestemmelser som er gjeldende. Kommunens mål er at disse store sjøene som er viktige for framtiden i lokalsamfunnet, skal kunne utnyttes på en best mulig måte til ferdsel, friluftsliv og næring selv om de tjener som magasiner i produksjonen av elektrisk kraft. Skal man oppnå dette, må det strammes inn noe i manøvreringen av magasinene. Alternativt må det settes i verk langt flere avbøtende tiltak eller tilretteleggingstiltak for allmennhetens utnyttelse av sjøene, jf. kommentarene under punktene 8.3 (over) og 12 (nedenfor).

11.2 Øvrige krav knyttet til standardvilkår og andre krav

11.2.1 KRAV FRA GRONG, LIERNE OG RØYRVIK KOMMUNER

Fiskefond/næringsfond

Som det er påpekt innledningsvis under punkt 2.1 er det ingen rettslige hinder for å pålegge næringsfond etter vassdragsreguleringsloven § 8. Etter Røyrvik og Lierne kommuners oppfatning foreligger det i denne saken nettopp slike spesielle hensyn som kan begrunne næringsfond. Reguleringskonsesjonene medfører svært store inngrep i bebodde områder, jf. det som er sagt om dette i kravbrevet av 17.06.2013 punkt 2.4.

Kommunene viser videre til at skadeomfanget rundt magasinene Namsvatnet, Limingen og Tunnsjøen er svært omfattende. Store deler av området er utsatt for erosjon. Den brede og sjenerende reguleringssonen om våren og deler av sommeren reduserer naturopplevelsen for de som ferdes og oppholder seg i området. Skadene er betydelige og er heller ikke vurdert og forutsatt på konsesjonstidspunktet. På det tidspunktet kjente man lite til de langsiktige skadevirkningene av reguleringen.

Røyrvik og Lierne kommuner har på et tidlig stadium i revisjonssaken bedt om at saken vurderes i sammenheng med fornyelsen av konsesjon til Limingen. Dette har beklageligvis tatt lang tid. I dag har skadene stadig større konsekvenser for andre interesser, både miljøinteresser, hensynet til trivsel og rekreasjonsmuligheter og andre kommersielle interesser. Særlig er det grunn til å trekke frem at Røyrvik og Lierne er fjellbygder som baserer mye av sin næringsvirksomhet på natur- og friluftsbasert reiseliv. Skader på naturinteresser har ikke bare en betydelig miljøkostnad, da ivaretagelse av naturen også har en økende kommersiell verdi. Det er derfor rimelig at regulanten kompenserer for andre skadelidende næringsinteresser i lokalmiljøet ved å yte næringsfond. Med bakgrunn i de betydelige miljøskader som reguleringen av Namsenvassdraget har påført kommunene, mener kommunene at det foreligger «spesielle hensyn» for et næringsfond.

I tidligere revisjonssaker synes også næringsfond gjennomgående å være begrunnet i at kommunene skal ha en kompensasjon for de uheldige virkninger en utbygging vil ha på det øvrige næringsliv i kommunene.

Økonomiske vilkår har også en side til miljøvilkårene i den forstand at dersom de miljømessige ulempene av ulike grunner ikke rettes opp, kan dette kompenseres med økonomiske vilkår. Røyrvik og Lierne kommuner finner grunn til å påpeke at det vil være urimelig dersom de lokalsamfunn som sitter med de eldste reguleringene skal komme dårligst ut både når det gjelder miljøvilkår og økonomiske vilkår.

Kommunenes krav om at man ved revisjonen av vilkårene vurderer spørsmålet om næringsfond, bygger på det forholdet at det i de opprinnelige betingelsene til de 4 konsesjonene som nå behandles, ikke ble gitt mer enn kr 130.000 totalt i ulike fond.

Hensett til produksjonens størrelse, at anleggene for lengst er nedskrevne og dagens antatte markedsverdi av kraftanleggene, finner kommune det rimelig at det avsettes et næringsfond til kommunene på 40 mill. kroner.

Konsesjonsavgifter

Det kommunene har tatt opp i kravsbrevet 17.06.2013 under punkt 2.7, er spesielt den totalt endrede utnyttelsen av magasinet i Tunnsjøen etter gjennomføringen av konsesjonen for «Den store overføring», som medførte en betydelig forverring av de negative konsekvensene for allmennhetens bruk av sjøen. Det kan også vises til kommentarene ovenfor under punkt 7.3.4 Tunnsjøen.

Ved oppgradering av kraftverkene øker virkningsgraden. I tillegg medfører økt tilsig at vannmengden er større enn lagt til grunn da kraftgrunnlaget ble fastsatt. Røyrvik og Lierne kommuner krever derfor at *konsesjonskraftvolumet og konsesjonsavgiften skal regnes ut på nytt* ut fra hva som er kraftgrunnlaget og virkningsgraden i kraftverket på revisjonstidspunktet.

I den nevnte dommen fra Oslo tingrett 3. desember 2018 (se punkt 2), ble det videre lagt til grunn at *prisvilkåret for konsesjonskraft* fra individuell selvkost til OED-pris for konsesjoner gitt før 10. april 1959 ligger innenfor statens revisjonskompetanse. Tingretten kom til at revisjonsbestemmelsen må forstås slik at samtlige vilkår som er oppstilt i konsesjonen, herunder vilkårene om konsesjonskraft, i prinsippet kan undergis en ny vurdering. Saken gjeldt direkte OEDs endring av konsesjonskraftprisen fra individuell selvkost til OED-pris i en kombinert revisjon og O/U-sak. Det ligger imidlertid ingen begrensing verken i vassdragsreguleringsloven § 8 eller rettens uttalelse om at det samme ikke skal gjelde for rene revisjonssaker.

Lierne og Røyrvik kommuner mener derfor det er et rimelig krav at den opprinnelige konsesjonsavgiften fra 1942 på grunn av den reguleringssituasjonen man har i dag, oppjusteres og likestilles med avgiften for konsesjonen av 10.07.1959. Prisgrunnlaget for konsesjonskraft bør endres til såkalt OED-pris.

Andre krav til vannføring

Krav til senknings- og stigningshastigheter i de ulike elvene og magasinene må komme fram i de utredninger vi mener er nødvendige for minstevannføring, terskler etc. Dette er viktig for å unngå spyleflommer, erosjon, uttørking av smolt etc.

Erosjon har NTE hevdet er av privatrettslig karakter, noe kommunene er delvis uenige i. Erosjon har oppstått i områder med allmenne interesser som i Røyrvik sentrum og grender som benytter sjøene til friluftsliv, se kommentarene i punkt 9.5.

3.8 Til kap. 12 Forslag til endringer i vilkårene, aktuelle avbøtende tiltak.

NTE viser her til at standardvilkårene i henhold til retningslinjer, vil bli tatt inn i de reviderte reguleringskonsesjonene i Øvre Namsen, og at dette vil gi sektormyndighetene hjemmel til å pålegge ytterligere avbøtende tiltak.

Kommunene ser positivt på at standard naturforvaltningsvilkår vil bli tatt inn i konsesjonen, slik det er lagt til grunn i revisjonsdokumentet på side 3 og 49 følgende. Generelt mener kommunene at innføring av standard naturforvaltningsvilkår gir miljømyndighetene et bedre handlingsrom for undersøkelser og pålegg enn dagens vilkår. Dette forutsetter imidlertid at myndighetene aktivt benytter hjemlene når det er nødvendig. Det er derfor ikke tilstrekkelig at kommunenes konkrete krav som er fremsatt i revisjonssaken, møtes med at det vil bli innført standardvilkår.

Det er kommunenes syn at standard naturforvaltningsvilkår er egnede instrumenter for forbedringer av konsesjonsvilkår gjennom konsesjonstiden og mellom revisjonsintervallene. Kommunene mener imidlertid at myndighetene ved revisjonsintervallene hvert 30. år må foreta en samlet vurdering av konsesjons- og driftsvilkårene. Det er nære sammenhenger mellom de ulike vilkår og samfunnsinteresser de enkelte vilkårene skal ivareta, og det vil ikke være riktig som ledd i en revisjonsprosess å splitte disse opp til behandling hos de ulike sektormyndigheter.

Kommunene ser det som viktig at de nye vilkårene for naturforvaltning utformes slik at sektormyndighetene til enhver tid er forpliktet til å foreta en vurdering av situasjonen i forhold til reguleringsinngrepene slik at disse standardvilkårene ikke bare blir sovende bestemmelser uten noen reell betydning.

Disse omfattende reguleringene av store sjøer samlet i et bebodd område, er i dette tilfelle så gjennomgripende at standardvilkåret om plikt for, - *konsesjonæren til å innbetale til xxxxx kommune et årlig beløp på xxxxx til opphjelp av fisk/vilt og friluftsliv*, må dreie seg om et betydelig beløp per konsesjon, jf. punkt 11.2.1 ovenfor. Friluftslivet i området er meget viktig og økende. En betydelig del av Børgefjell nasjonalpark ligger i Røyrvik kommune. Kommunene har fått status som nasjonalparkkommune. En del av stranden i Namsvatn er grense for parken, og sjøen er den viktigste adkomstveien til parken på Trøndelagssiden av fylkesgrensen. Røyrvik sentrum er viktig utfartsområde.

NTE mener at det ikke er aktuelt å innføre restriksjoner på bruken av magasinene i Indre Namdal.

Målet for magasin-kommunene er som tidligere nevnt, at sjøene skal kunne utnyttes av allmennheten til ferdsel, friluftsliv og næring mest mulig uhindret av bruken som vannkraftmagasin. Dersom man ikke skal innføre restriksjoner på bruken av magasinene, vil dette kreve betydelige avbøtende tiltak / tilretteleggningstiltak. Sentralt i denne diskusjonen

står forholdene omkring adkomsten til sjøene og den praktiske bruken til ferdsel på is om vinteren og med båt om sommeren.

Spørsmål knyttet til informasjon og sikkerhet er en viktig del av disse vurderingene. Sett fra kommunens side er graden av nødvendige restriksjoner på konsesjonærens bruk av magasinene avhengig av hvor godt man makter å forbedre situasjonen for den daglige utnyttelse av sjøene med tilretteleggingstiltak.

Kommunene krever derfor at det i tilknytning til revisjonssaken gjennomføres en kartlegging av forholdene og en planlegging av hvordan man kan oppnå en god og sikker utnyttelse av de regulerte sjøene i området over hele året for allmennhetens daglige bruk uten at dette i vesentlig grad går ut over de ønsker og behov konsesjonæren har for frihet til å manøvrere magasinene.

Når det gjelder spørsmålene om minstevannføringer som NTE nevner under denne overskriften, krever kommunene at man sørger for at det er gjennomført en grundig faglig gjennomgang av situasjonen før endelig beslutninger tas. Kommunene krever derfor bredere utredninger og at man muligens benytter metoden miljødesign i enkelte områder. Det vises til rapporten til SINTEF på side

«I revisjonsdokumentets kapittel 12 (Forslag til endringer i vilkårene, aktuelle avbøtende tiltak) påstår regulanten at «Nåværende regime har vært praktisert i over 50 år, og forholdene langs elva har tilpasset seg i betydelig grad». Denne betraktningen savner dokumentasjon og virker ikke fundamentert på eksisterende kunnskap om miljøforhold i vassdrag. Tvert imot bør dagens oppdaterte kunnskap benyttes til å framskaffe nødvendige opplysninger om miljømessige flaskehalsen i Namsenvassdragets ulike deler, og benytte dette til å bestemme de tiltakene som gir de beste avbøtende effektene i forhold til vannkraftregulering. Revisjonsprosessen burde derfor i større grad fokusere på vassdragets miljømessige potensiale gjennom gode, miljømessige tiltak. Nye studier i de regulerte elvene Kvina og Mandalselva er eksempler på hvordan man kan optimalisere både kraftproduksjon og forhold for fisk basert på ny kunnskap og nyutviklede modellverktøy.»

3.9 Til kap. 13 Opprusting- og utvidelsesprosjekter

Det er nevnt kun to O/U-prosjekt i området. Derav et av dem allerede planlagt gjennomført.

Når det gjelder opprusting er det trolig flere av kraftverkene som kunne vært aktuelle enn de som er nevnt. Dagens teknologi utnytter vannet bedre enn den gamle teknologien, jf. vår kommentar under punkt 7.5.

4. Krav til standardvilkårene

NTE viser i sitt revisjonsdokument til standardvilkårene. Kommunene mottok standardvilkår fra NVE, datert 01.03.2018 og har benyttet dem som bakgrunn for våre kommentarer og krav.

Generell kommentar:

Vi mener at ordlyden i de standardvilkårene som er vedlagt dette dokumentet, skal benyttes med de forslag til endringene som er foreslått nedenfor.

Post 2 (konesjonsavgifter)

Kommunene krever endring av konsesjonsavgiften til Tunnsjøen.

Begrunnelse for kravet:

Se begrunnelsene i punktene 7.3.4 Tunnsjøen og 11.2.1.

Post 3 (Konsesjonskraft)

Kommunene krever at vilkåret om konsesjonskraft endres til ordlyden som i vedlagte forslag til standardvilkår for post 3 (konesjonskraft) 7. ledd: *Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.*

Begrunnelse for kravet:

Det blir et enklere regime å forholde seg til for alle parter. I tillegg slipper kommunene selge kraft med tap når prisene i kraftmarkedet er lav.

2 av reguleringskonesjonene til NTE i området er gitt før 10.04.1959, og 2 er gitt etter dette tidspunkt. Hva kommunene skal betale for den konsesjonskraften som tas ut, avhenger i dag av om det beregnede kraftgrunnlaget i nat.hk. stammer fra en konsesjon gitt før eller etter 10.04.1959. Før dette tidspunkt betales kraften etter selvkost. Er konsesjonen gitt etter denne dato, betales den årlige prisen som OED fastsetter. Kommunene finner det rimelig at når det skjer en revidering av konsesjonsbetingelsene slik at de samsvarer med vilkårene som settes i nye konsesjoner, skal også prisen på konsesjonskraft være den prisen OED fastsetter for konsesjoner gitt etter 10.04.1959 uavhengig av når den opprinnelige konsesjonen ble gitt.

Post 5 (Fond og andre utbetalinger)

1. Kommunene krever for hver konsesjon et betydelig fond med årlige utbetalinger, som skal fremme fisk, vilt og friluftsliv i kommunene.

Begrunnelse for kravet:

Som nevnt foran i merknadene til punkt 9.2 Friluftsliv og ferdsel, i revisjonsdokumentet, sier Miljødirektoratet følgende i sin veiledning til oppfølging av naturforvaltningsvilkår:

«Friluftsliv er en selvstendig utredningsinteresse i større konsesjonssaker og spesielle effekter på friluftsliv som følge av en vassdragsregulering blir gjerne tatt inn i konsesjonsvilkårene.»

Reguleringene er foretatt i et svært viktig naturressursområder for fisk, vilt og friluftsliv.

Etter at konsesjonene ble gitt, har det skjedd en endret og økt bruk av området i fritidssammenheng. Vi har fått Børgefjell nasjonalpark. Parken har grense mot Namsvatn, og har sjøen som den viktigste innfallsport fra denne siden av fylkesgrensen. Videre er Husvika og Vektarbotn naturreservat opprettet som et våtmarksområde der deler av Indre Vekteren inngår. Økt og endret ferdsel med båt om sommeren og snøscooter-kjøring etter opprettede løyper om vinteren, skaper behov for tilretteleggingstiltak i tilknytning til de regulerte sjøene med varierende vannstander og strømforhold.

Det er i Namsvatnet satt opp brygger flere steder, men det er utfordrende å få disse til å fungerer optimalt på grunn av den store regulerings høyden og at anleggene utsettes for is og snø om vinteren. Med dagens voksende båttrafikk på sjøen, er det nødvendig både av praktiske og sikkerhetsmessige hensyn å bedre situasjonen. Det vil si at de må finnes fram til bryggeanlegg som er tilpasset forholdene, slik at Namsvatnet på en god og sikker måte kan benyttes av allmennheten for å kunne komme inn i nasjonalparken og til andre formål

Tilretteleggingstiltak for tilgjengelighet og bruk må utredes også for de andre reguleringsmagasinene i området.

For bruken av de anlagte snøscooterløypene er det spesielle utfordringer med kryssing av Limingen mellom de to sidene i Røyrvik sentrum. Det blir ingen is her på grunn av de store vannmengdene som går gjennom Røyrvikfoss kraftverk. Så langt har man vært nødt til å benytte seg av en betydelig omvei. Denne er imidlertid ikke tilfredsstillende med hensyn til trafiksikkerhet da man bl.a. må passere en bru med dårlig oversikt på fylkesveg. En løsning som vil gjøre det mulig å krysse Limingen i Røyrvik sentrum med snøscooter uavhengig av eksisterende fylkesveg, ville være å anlegge en enkel egen bru over elva som kunne trafikkeres med snøscooter om vinter og anvendes som gangvei resten av året. Et slikt opplegg ville fremme næringslivet på begge sider i sentrum, og må utredes i tilknytning til en stedsutvikling av Røyrvik sentrum.

Innbyggere, næringsliv og besøkende har endret adferd etter den første tiden reguleringene ble foretatt. Det anvendes mer teknisk utstyr og større og raskere båter i alle magasinene uten at kunnskapsnivået hos menigmann om de spesielle forholdene i regulerte vassdrag er godt nok kjent. Forhold som en ordinær bruker bør vite noe om kan f.eks. være: Plutselige endringer i vannstand, dårlig sikrede tunnelinntak til kraftverk og utløp fra kraftverk, slipp av vann over dammer eller overløp og ikke minst spesielle isforhold om vinteren.

Røyrvik sentrum er spesielt berørt av både utbyggingen av kraftverket Røyrvikfoss og Limingen som reguleringsmagasin for 2 kosejoner, og bør behandles spesielt med tanke på stedsutvikling.

Se også kommentarene i punktene 8.3, 9.2 og 12.

2. Kommunene krever næringsfond på til sammen kr 40 mill.

Begrunnelse for kravet:

I dag har skadene stadig større konsekvenser for andre interesser, både miljøinteresser, hensynet til trivsel og rekreasjonsmuligheter og andre kommersielle interesser. Særlig er det grunn til å trekke frem at Røyrvik og Lierne er fjellbygder som baserer mye av sin

næringsvirksomhet på natur- og friluftsbasert reiseliv. Skader på naturinteresser har ikke bare en betydelig miljøkostnad, da ivaretagelse av naturen også har en økende kommersiell verdi. Det er derfor rimelig at regulanten kompenserer for andre skadelidende næringsinteresser i lokalmiljøet ved å yte næringsfond. Med bakgrunn i de betydelige miljøskader som reguleringen av Namsenvassdraget har påført kommunene, mener kommunene at det foreligger «spesielle hensyn» for et næringsfond.

I tidligere revisjonssaker synes også næringsfond gjennomgående å være begrunnet i at kommunene skal ha en kompensasjon for de uheldige virkninger en utbygging vil ha på det øvrige næringsliv i kommunene.

Økonomiske vilkår har også en side til miljøvilkårene i den forstand at dersom de miljømessige ulempene av ulike grunner ikke rettes opp, kan dette kompenseres med økonomiske vilkår. Røyrvik og Lierne kommuner finner grunn til å påpeke at det vil være urimelig dersom de lokalsamfunn som sitter med de eldste reguleringene skal komme dårligst ut både når det gjelder miljøvilkår og økonomiske vilkår.

Se videre kommentarene i punkt 11.2.1

3. Kommunene krever videre at konsesjonæren i tilknytning til konsesjonene for Namsvatn og «Den store overføring», skal yte tilskudd til et fond ved betaling av et årlig beløp til fremme av utviklingen av reindriften i Tjåehkere sijte/Østre Namdal Reinbeitedistrikt.

Begrunnelse for kravet:

De fire omfattende reguleringsmagasinene ligger i et svært viktig reindriftsområde. Reindrift er en sentral primærnæring i Røyrvik kommune. Næringen er dessuten et viktig bærende grunnlag for det sørsamiske språket. I tilknytning til at Røyrvik nå er blitt en tospråklig forvaltningskommune, er også dette forholdet viktig i sammenheng med tilrettelegging for at reindriftsnæringen skal drives videre og utvikles framover. Reguleringene medfører betydelige praktiske problemer for reindriften tilknyttet ferdsel og flytting av rein. Dette på grunn av bl.a. endrede og varierende strøm og isforhold og mye åpent vatn om vinteren i tilknytning til de regulerte sjøene i området.

Det viktigste sommeroppholdsstedet for næringsutøverne med familier i Røyrvik, Johkegaske / Fagerneset, ble neddemt i sin helhet ved reguleringen av Namsvatn. Det ble i sin tid avholdt et reindriftsskjønn, men det er i de eksisterende vilkårene for reguleringene, ikke tatt inn noen mer allmenne betingelser knyttet til reindrift. og samenes utnyttelse av vassdraget. Røyrvik kommune krever at det nå i de reviderte betingelsene for konsesjonene for Namsvatn og «Den store overføring», inntas bestemmelser om at det årlig utbetales et beløp til Tjåehkere sijte/Østre Namdal Reinbeitedistrikt til et fond som avsettes til videre utvikling av reindriftsnæringen i området, Fondet administreres etter reindriftslovens §47.

Post 10 (Automatisk fredete kulturminner)

Kommunene krever at forslag til standardvilkår for post 10 legges inn som vilkår for Namsenvassdraget.

Begrunnelse for kravet:

Lierne og Røyrvik kommuner er viktige sørsamiske områder og ved oppdemming av magasinene ble det ikke gjennomført gode nok undersøkelser og registreringer. Sjøene var viktige leveområder for alle i kommunene. Det er trolig en rekke kulturminner som har gått tapt igjennom reguleringene.

Post 13 (Terksler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring)

Kommunene krever at forslag til standardvilkår for post 13 legges inn som vilkår for Namsenvassdraget.

Begrunnelse for kravet:

Se kommentarer under punkt 8.3.2.

Konklusjon:

Utredninger som kommunene mener bør gjennomføres:

- Mer utredning rundt spørsmål om magasinifylling, det er fortsatt uklart hvor høyt det økonomiske tapet er. Det er ikke lagt inn hvor tapet er størst eller minst? Dette må også ses i sammenheng med utredning på minstevannføring i Namsen ved Nedre Fiskumfoss (se neste punkt)
- Utredning på hva som er optimal minstevannføring i Namsen nedenfor Nedre Fiskumfoss for laksens leveområde.
- Gjennomgang av alle terskler i vassdraget om de fungerer etter hensikten eller om de bør endres/fjernes. Gjennomgangen bør også si noe om behovet for terskler andre steder enn i dag, f.eks. det ønsket som har kommet fram i Røyrvik sentrum om en terskel ved Serinatangen i Limingen.
- Minstevannføring i Namsen og virkningen av dagens reglement
- Hva som er nødvendig av tilretteleggingstiltak for allmennhetens adkomst til og bruk av sjøene til ferdsel, friluftsliv og næring, herunder gjennomgå behovet for informasjons- og sikkerhetstiltak.
- Utredning om minstevannføring i Linnvasselv, utløpet fra Limingen mot Sverige.

Krav som må inn i vilkårene:

- Minstevannføring i Namsen nedenfor Nedre Fiskumfoss
- Minstevannføring i Tunnsjøelva
- Endring av minstevannføring i øverste del av Namsen med målepunkt ved Namsvassdammen
- Tunnsjøflyan må inngå som reguleringsmagasin med egne konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement.

Avbøtende tiltak.

- Plan for avbøtende tiltak
- Regulanten må ha vedlikehold og driftsansvar for de anlegg som de har satt opp for allmennheten i området. Det være seg bruer, brygger, veger etc.
- Rydding av trevirke rundt alle magasinene, også Tunnsjøflyan
- Vurdere og iverksette mulige tiltak som kan begrense erosjon
- Vurdere å pålegge bruk av laserskanning av erosjonslinjer

Standardvilkår:

- Ny konsesjonsavgift for Tunnsjøen
- OED-pris for konsesjonskraften fra alle konsesjonene uavhengig av alder.
- Fond for å fremme fisk, vilt og friluftsliv
- Næringsfond

- Fond til fremme av utviklingen av reindriftsnæringen i Tjåehkere sijte/Østre Namdal Reinbeitedistrikt
- Nytt vilkår for kulturminner
- Ta inn post 13 fra nye standardvilkår

Vedlegg:

1. Prosjektnotat fra SINTEF datert 07.02.2019: Konesjonsvilkår i Namsenvassdraget – Vurderinger av miljøforhold for fisk
2. Rapport fra Sweco Norge AS datert 21.12.2018: Namsvatnet og Tunnsjøen – kartlegging av erosjon og forslag til tiltak
3. Rapport fra Sweco Norge AS datert 21.12.2018: Limingen – Kartlegging av erosjon og forslag til tiltak
4. Standardvilkår datert 01.03.2018
5. Bilder over utvalgte problemområder
6. Sammenstilling av krav om innspill som har kommet inn til Røyrvik og Lierne kommuner i forbindelse med revisjonsprosessen